

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จุดเริ่มต้นของการศึกษาวิวัฒนาการของวรรณยุกต์เกิดจากการที่ Haudricourt (1954) ต้องการพิสูจน์แนวคิดของนักภาษาศาสตร์ชื่อ Jean Przyluski (1924) ผู้จัดให้ภาษาเวียดนามอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร ในที่สุด Haudricourt (1954) ประสบความสำเร็จในการพิสูจน์ว่า ภาษาเวียดนามซึ่งเป็นภาษามีวรรณยุกต์ในปัจจุบัน แต่เดิมเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์มาก่อน ทำให้ภาษาเวียดนามถูกจัดอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร ไม่ใช่ภาษาในตระกูลจีน-ทิเบตดังเช่นที่เคยเข้าใจกันมาแต่เดิม Haudricourt อธิบายวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนามไว้อย่างน่าเชื่อถือ ทำให้การศึกษาวินัยการของวรรณยุกต์ได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนกลายเป็นทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ (tonogenesis) ปรากฏในปัจจุบัน

ทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์กล่าวถึงการสูญเสียลักษณะทางภาษาศาสตร์ ได้แก่ การสูญเสียลักษณะ (phonetic characteristics) ของเสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้าย โดยลักษณะดังกล่าวอาจสูญเสียไปอย่างสมบูรณ์หรือไม่ก็ได้ จากนั้นลักษณะที่สูญเสียไปจะไปปรากฏที่เสียงสระ และพัฒนาระดับเสียงในระดับสัทศาสตร์ให้มีนัยสำคัญในระดับสัทวิทยา คือ ระดับเสียงใช้จำแนกความหมายได้ สรุปใจความหลักของทฤษฎีได้ดังนี้ (ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ, 2527; Hombert et al., 1979; Matisoff, 1973; Mazaudon, 1976)

1.1.1 การสูญเสียลักษณะของเสียงพยัญชนะต้น

การสูญเสียลักษณะของเสียงพยัญชนะต้น คือ การที่เสียงพยัญชนะต้นอโฆษะ เช่น /p, t, k, hm, hn, hŋ.../ และเสียงพยัญชนะต้นโฆษะ เช่น /b, d, g, m, n, ŋ.../ สมมติตัวอย่าง ภาษา A *pa, 'หนังสือ' กับ *ba, 'ดิน' หรือ *hma, 'น้ำ' กับ *ma, 'ฟ้า' สูญเสียลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นผ่านกระบวนการสูญเสียความก้อง (devoicing) เช่น *b > p และการกลายเป็นเสียงก้อง (voicing) เช่น *hm > m แต่การสูญเสียความก้องและการกลายเป็นเสียงก้องนั้นไม่ได้ทำให้สัทลักษณะก้อง (โฆษะ) หรือไม่ก้อง (อโฆษะ) สูญสลายไปอย่างสิ้นเชิง แต่สัทลักษณะของพยัญชนะที่สูญเสียไปกลับปรากฏเป็นเสียงวรรณยุกต์ซึ่งเชื่อมโยงกับเสียงสระ อธิบายได้ดังนี้

1.1.1.1 การสูญเสียความก้อง (devoicing)

ในอดีต เสียงพยัญชนะต้นมีความแตกต่างระหว่างเสียงกักอโฆษะกับเสียงกักโฆษะ เช่น *pa, 'หนังสือ' กับ *ba, 'ดิน' ขณะนั้น เสียงสระ /a₁/ กับ /a₂/ มีระดับเสียงแตกต่างกันจากอิทธิพลของพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงกักอโฆษะกับเสียงกักโฆษะ เสียงพยัญชนะต้นกักอโฆษะทำให้ /a₁/ มีระดับเสียงสูง

กว่า /a₂/ แต่เป็นความแตกต่างระดับสัทศาสตร์ คือ ระดับเสียงยังไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์หรือไม่ได้เป็นตัวจำแนกความหมายของคำ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษา คือ การสูญเสียความก้อง (devoicing) โดยเสียงพยัญชนะต้นกักโฆชะในคำว่า *ba₂ 'ดิน' กลายเป็นเสียงพยัญชนะต้นกักโฆชะ (*b > p) เกิดเป็นคำพ้องเสียง ดังตัวอย่างในภาษา A ต่อไปนี้

*pa₁ > *pa 'หนังสือ'
*ba₂ > *pa 'ดิน'

ความแตกต่างของระดับเสียงของสระในระดับสัทศาสตร์ได้พัฒนามาเป็นความแตกต่างระดับสัทวิทยา คือ ระดับเสียงที่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ (วรรณยุกต์) ดังนั้น พยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นกักโฆชะปัจจุบันซึ่งมาจากเสียงพยัญชนะต้นกักโฆชะดั้งเดิม จะปรากฏในพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ต่ำ ส่วนพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นกักโฆชะปัจจุบันซึ่งมาจากเสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงกักโฆชะในภาษาดั้งเดิมอยู่แล้ว จะปรากฏในพยางค์ที่มีวรรณยุกต์สูง ดังตัวอย่างในภาษาสมมติต่อไปนี้

*pa₁ > *pa > pa' 'หนังสือ'
*ba₂ > *pa > pa 'ดิน'

1.1.1.2 การกลายเป็นเสียงก้อง (voicing)

เช่นเดียวกับการกลายเป็นเสียงก้อง (voicing) ในอดีต เสียงพยัญชนะต้นมีความแตกต่างระหว่างเสียงก้องกัวานอโฆชะ (voiceless sonorant) กับเสียงก้องกัวานโฆชะ (voiced sonorant) เช่น *hma₁ 'น้ำ' กับ *ma₂ 'ฟ้า' เสียงพยัญชนะต้นก้องกัวานอโฆชะทำให้ /a₁/ มีระดับเสียงสูงกว่า /a₂/ ซึ่งเป็นความแตกต่างระดับสัทศาสตร์ คือ ระดับเสียงไม่ได้เป็นตัวจำแนกความหมายของคำ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษา คือ การกลายเป็นเสียงก้อง (voicing) โดยเสียงก้องกัวานอโฆชะในคำว่า *hma₁ 'น้ำ' กลายเป็นเสียงก้องกัวานโฆชะ (*hm > m) เกิดเป็นคำพ้องเสียง ดังตัวอย่างในภาษาสมมติต่อไปนี้

*hma₁ > *ma 'น้ำ'
*ma₂ > *ma 'ฟ้า'

ความแตกต่างของระดับเสียงของสระในระดับสัทศาสตร์ได้พัฒนามาเป็นความแตกต่างระดับสัทวิทยา คือ ระดับเสียงมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ พยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นก้องกัวานโฆชะในปัจจุบันซึ่งมาจากเสียงพยัญชนะต้นก้องกัวานอโฆชะดั้งเดิม จะปรากฏในพยางค์ที่มี

วรรณยุกต์สูง และพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นก้องกังวานโหมะปัจจุบันซึ่งเดิมเป็นเสียงพยัญชนะต้นก้องกังวานโหมะอยู่แล้ว จะปรากฏในพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ต่ำ ดังตัวอย่างในภาษา A ต่อไปนี้

*hma₁ > *ma > ma' 'น้ำ'
 *ma₂ > *ma > ma 'ฟ้า'

1.1.2 การสูญเสียสัทลักษณะของเสียงพยัญชนะท้าย

อธิบายได้ทำนองเดียวกับการสูญเสียเสียงพยัญชนะต้น คือ สัทลักษณะของเสียงพยัญชนะท้ายที่สูญเสียไปจะไปปรากฏที่เสียงสระ ทำให้เกิดเสียงวรรณยุกต์ ตัวอย่างเช่น Haudricourt (1954) ประสบความสำเร็จในการแสดงว่าภาษามีวรรณยุกต์วิวัฒนาการมาจากภาษาไม่มีวรรณยุกต์จากการสูญเสียเสียงพยัญชนะท้าย ตัวอย่างที่ Haudricourt ยกมาแสดงคือ ภาษาเวียดนาม

ตัวอย่าง ภาษาเวียดนาม

*cvh > cv > cṽ (falling tone)
 *cv? > cv > cv̇ (rising tone)
 *cvN > cv > cv (level tone)

ภาษาเวียดนามดั้งเดิมมีเสียงพยัญชนะท้าย 3 ประเภท คือ เสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียง /*-h/ เสียงกักที่เส้นเสียง /*-ʔ/ และเสียงนาสิก /*-N/ ต่อมาเสียงพยัญชนะท้ายทั้ง 3 ประเภทหายไป ทำให้พยางค์ปิดกลายเป็นพยางค์เปิด พยางค์ที่เคยมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /*-h/ จะมีวรรณยุกต์เสียงตก คำที่เคยมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /*-ʔ/ จะมีวรรณยุกต์เสียงขึ้น และคำที่เคยมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /*-N/ จะมีวรรณยุกต์เสียงระดับ ต่อมาระดับเสียง 3 ลักษณะนี้ได้พัฒนามาเป็นวรรณยุกต์ต่ำ สูง และกลาง ตามลำดับ

หลังจากการศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์โดยใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ ในเวลาต่อมา ทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ได้รับการพิสูจน์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของมีเหตุผล (plausibility) ของทฤษฎี และเพื่อทำให้การศึกษามีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น นักสัทศาสตร์ได้พิสูจน์ทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์โดยเน้นการศึกษาปัจจัยภายในเป็นหลัก ได้แก่ การศึกษาอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายที่มีต่อค่าความถี่มูลฐานของสระ (พฤติกรรมค่าความถี่มูลฐานอันเนื่องมาจากบริบททางเสียงแบบต่างๆ) ผลการวิจัยพบว่าเสียงพยัญชนะต้นมีอิทธิพลต่อความสูงต่ำของระดับเสียง (pitch height) เสียงพยัญชนะต้นโหมะ เช่น /p-, t-, c-, k-, hm-, hn-, hŋ-, hl-.../ และเสียงพยัญชนะต้นโหมะ เช่น /b-, d-, j-, g-, m-, n-, ŋ-, l-.../ ทำให้ค่าความถี่มูลฐานของสระในช่วงเวลาประมาณ 30-100 มิลลิวินาทีแรกเพิ่มขึ้นและลดลง ตามลำดับ (อมร

ทวีศักดิ์, 2543; Erickson, 1974; Gandour, 1974; Hombert et al., 1979; Maddieson, 1984) ผลการวิจัยพบว่า เสียงพยัญชนะต้นอโฆษะมีแนวโน้มทำให้เกิดวรรณยุกต์สูง เพราะเสียงพยัญชนะต้นอโฆษะทำให้ค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระที่ตามมามีค่ามากกว่า และเสียงพยัญชนะต้นอโฆษะมีแนวโน้มทำให้เกิดวรรณยุกต์ต่ำ เพราะเสียงพยัญชนะต้นอโฆษะทำให้ค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามมามีค่าน้อยกว่า ส่วนพยัญชนะท้ายเสียงกักที่เส้นเสียง หรือ /-ʔ/ และเสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียง หรือ /-h/ พบว่า มีอิทธิพลต่อทิศทางหรือการขึ้นตกของระดับเสียง (pitch contour) โดยทำให้ค่าความถี่มูลฐานของสระที่มาข้างหน้าเป็นเสียงขึ้น และเสียงตก ตามลำดับ (Haudricourt, 1954; Maran, 1973; Matisoff, 1973; Mazaudon, 1976) โดยมีช่วงเวลาที่สระได้รับอิทธิพลไม่เกิน 100 มิลลิวินาทีจากจุดสิ้นสุดของค่าความถี่มูลฐาน (อมร ทวีศักดิ์, 2543; Hombert et al., 1979)

ส่วนใหญ่ภาษาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภาษาชนกลุ่มน้อย บางภาษาเก็บรักษาระบบเสียงเหมือนในภาษาดั้งเดิมไว้ บางภาษามีระบบเสียงซับซ้อน ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ทางกลศาสตร์ในประเด็นอื่น ๆ ที่มีนักภาษาศาสตร์ได้เสนอไว้ เช่น เสียงธนิสติกิล (พ่นลม หรือ aspirated-ไม่พ่นลม หรือ unaspirated เช่น /ph-/ กับ /p-/ , /th-/ กับ /t-/ เป็นต้น) เสียงที่มีการกักที่เส้นเสียงนำ (pre-glottalized เช่น /ʔb-/ , /ʔd-/ , /ʔm-/ , /ʔn-/) การศึกษาวิวัฒนาการของวรรณยุกต์จึงไม่จำกัดเพียงการศึกษาอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นอโฆษะ (voiceless) กับเสียงพยัญชนะต้นอโฆษะ (voiced) ที่มีต่อค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามมาเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงลักษณะน้ำเสียง (phonation type) แบบอื่นๆ และลักษณะการเปล่งเสียง (manner of articulation) ของเสียงพยัญชนะต้นด้วย สำหรับการศึกษาด้านอิทธิพลของเสียงพยัญชนะท้ายที่มีต่อค่าความถี่มูลฐานของสระที่มาข้างหน้าก็ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปเช่นกัน

นอกจากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้าย ยังมีการศึกษาอิทธิพลจากคุณสมบัติของสระ (vowel quality) ที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ เช่น อิทธิพลของระดับเสียงธรรมชาติ (intrinsic pitch) ของสระ อิทธิพลของความสั้นยาว (vowel length) ของสระ และลักษณะน้ำเสียง (phonation type) ของสระ ที่มีต่อค่าความถี่มูลฐานของสระ ฯลฯ ดังนั้นทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์จึงได้รับความสนใจศึกษาทั้งในแง่ของอิทธิพลของเสียงสระ อิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้น และอิทธิพลของเสียงพยัญชนะท้าย ที่มีต่อระดับเสียงของพยางค์หรือคำ อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นที่มีข้อโต้แย้งสรุปไม่ได้ และบางประเด็นยังต้องการการพิสูจน์

กล่าวโดยสรุป วิวัฒนาการของวรรณยุกต์เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของเสียงสระ การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้น และการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะท้าย ซึ่งการพิสูจน์ทฤษฎีที่ว่าด้วยอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงอโฆษะและเสียงอโฆษะต่อค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามมาเป็นการพิสูจน์เดียวที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจริง (Maddieson, 1999) ในภาษาส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ทำให้สระมีค่าความถี่มูลฐานมากขึ้นและน้อยลง ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มทำให้เกิดวรรณยุกต์สูง กับวรรณยุกต์ต่ำในภาษาได้ นอกจากนี้ยังมีการพิสูจน์ประเด็นอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ดังต่อไปนี้

1) เสียงสระ

คุณสมบัติของเสียงสระ ได้แก่ ระดับเสียงธรรมชาติของสระ ความสั้นยาวของสระ และ ลักษณะน้ำเสียงของสระ

(1) ระดับเสียงธรรมชาติของสระ (intrinsic pitch of vowels) หรือความสูงต่ำของสระ (vowel height)

ค่าความถี่มูลฐานของสระสูงมีแนวโน้มมากกว่าค่าความถี่มูลฐานของสระต่ำ ประเด็นนี้ยังไม่ได้รับการพิสูจน์มากนักในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Watkins, 2002; Whalen and Levitt, 1995)

(2) ความสั้นยาวของสระ (vowel length)

ค่าความถี่มูลฐานของสระเสียงสั้นมากกว่าค่าความถี่มูลฐานของสระเสียงยาว ประเด็นนี้ได้รับการพิสูจน์ทางกลศาสตร์น้อยมาก (L-Thongkum et al., 2005; Svantesson, 1991)

(3) ลักษณะน้ำเสียงของสระ (phonation type)

สระเสียงก้องธรรมดา (V) จะมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระเสียงก้องต่ำทึม (V̤) ซึ่งมีการพิสูจน์อย่างกว้างขวาง (อมร ทวีศักดิ์, 2543; Ladefoged et al., 1988; Lee, 1983; L-Thongkum, 1988a, 1988b, 1989, 1990, 1991) ต่อมาได้พบว่าสระเสียงก้องธรรมดาไม่ได้มีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระเสียงก้องต่ำทึมเสมอไป (Abramson et al., 2004; Watkins, 2002)

2) เสียงพยัญชนะต้น

(1) เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 3 ประเภท คือ เสียงธนิศ (aspiration) เสียงที่มีการกักที่เส้นเสียงนำ (pre-glottalization) เสียงที่มีเสียงนาสิกนำ (pre-nasalization) ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามมา (Henderson, 1982; Li, 1977; Sun, 2003)

(2) เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ เสียงพยัญชนะต้นเสียงแรกจะมีอิทธิพลต่อระดับเสียงของสระที่ตามมา โดยเสียงพยัญชนะเสียงที่สองไม่มีอิทธิพลแต่อย่างใด ประเด็นนี้ได้รับการพิสูจน์ทางกลศาสตร์น้อยมาก (Diffloth, 1980; Guion and Wayland, 2004)

3) เสียงพยัญชนะท้าย

งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ และเสียงพยัญชนะท้าย /-h/ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการขึ้นตกของระดับเสียง (pitch contour) โดยทำให้เสียงวรรณยุกต์ของสระที่มาข้างหน้าเป็นเสียงขึ้น และเสียงตก ตามลำดับ (กุสุมา เลาะเด, 2547) โดยช่วงเวลาที่ได้รับอิทธิพลอยู่ที่ประมาณ 100 มิลลิวินาทีจากจุดสุดท้ายของค่าความถี่มูลฐาน อย่างไรก็ตาม ในบางภาษาเช่น ภาษามลายูถิ่นปัตตานี ภาษาอูรักลาไวก์ ภาษามอเกิน ไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป (อมร ทวีศักดิ์, 2543)

4) เสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายขนานหน้าหลังเสียงสระที่มีลักษณะการเปล่งเสียง (manner of articulation) เหมือนกัน (เช่น เสียงกักอโฆะเหมือนกัน pvp, pvt ฯลฯ เสียงกักโฆะเหมือนกัน bvb, bvg ฯลฯ เสียงนาสิกโฆะเหมือนกัน mvvm, mvvŋ ฯลฯ)

ประเด็นนี้ได้รับการพิสูจน์ทางกลศาสตร์ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ (House and Fairbanks, 1967) พบว่า ค่าความถี่มูลฐานของสระที่อยู่ระหว่างเสียงกักอโฆะมากกว่า ค่าความถี่มูลฐานของสระที่อยู่ระหว่างเสียงเสียดแทรกอโฆะ และมากกว่าค่าความถี่มูลฐานของสระที่ขนานหน้าหลังด้วยเสียงนาสิกโฆะ ตามลำดับ ประเด็นนี้ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก่อน ซึ่งปัจจัยนี้อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดวิวัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ขึ้นในภาษา

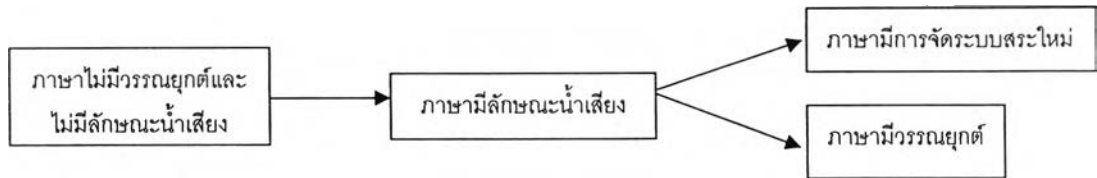
จากประเด็นปัญหาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ทั้งที่ได้รับการพิสูจน์แล้วแต่มีข้อขัดแย้งและประเด็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ ผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่น่าสนใจศึกษา 4 ประเด็น เพื่อวัดค่าความถี่มูลฐานของสระที่ได้รับอิทธิพลจากลักษณะทางเสียงต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของเสียงสระ¹
2. เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียงและเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว
3. เสียงพยัญชนะท้าย
4. เสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายขนานหน้าหลังเสียงสระที่มีลักษณะการเปล่งเสียงเหมือนกัน

เมื่อผู้วิจัยได้ประเด็นปัญหาเพื่อทดสอบแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกภาษาที่จะนำมาพิสูจน์ความเป็นไปได้โดยแนวเหตุผลของทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ ภาษาที่ผู้วิจัยเลือกนำมาพิสูจน์ ได้แก่ ภาษาว่า (Wa) ภาษาละเวือะ (Lavua)² และภาษาปลั่ง (Plang) หลักเกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้เลือกภาษาที่จะนำมาใช้ทดสอบทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ มี 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์แรก ทั้งสามภาษาเป็นภาษาในสาขาย่อยของตระกูลภาษาเดียวกัน นั่นคือ อยู่ในสาขาย่อยว่าอิก ตระกูลภาษามอญ-เขมร เนื่องจากการศึกษาภาษาที่อยู่ในสาขาเดียวกันหมายถึง การศึกษาภาษาที่สืบเชื้อสายมาจากภาษาแม่เดียวกัน ระบบเสียงและคำบางคำจะคล้ายคลึงกันมาก จะทำให้การศึกษามีความเป็นระบบมากขึ้น เกณฑ์ที่สอง ภาษาว่าอิกทั้งสามภาษาเป็นภาษาต่างประเทศกัน คือ ภาษาว่า เป็นภาษามีลักษณะน้ำเสียง (register language) ภาษาละเวือะ เป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ และไม่มีลักษณะน้ำเสียง แต่มีระบบสระซับซ้อน หรือ ภาษาที่มีการจัดระบบสระใหม่ (restructured language) และภาษาปลั่ง เป็นภาษามีวรรณยุกต์ (tonal language)

¹ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาความสั้นยาวของสระซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระ เนื่องจากภาษาว่าอิกไม่มี ความแตกต่างระหว่างความสั้นยาวของเสียงสระที่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ในระบบเสียง

จากกระบวนการวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ ที่เริ่มต้นจากภาษาไม่มีวรรณยุกต์และไม่มีลักษณะน้ำเสียงกลายเป็นภาษามีวรรณยุกต์ โดยผ่านการเป็นภาษามีลักษณะน้ำเสียง และบางภาษาเมื่อผ่านการเป็นภาษามีลักษณะน้ำเสียงแล้วไม่เปลี่ยนแปลงเป็นภาษามีวรรณยุกต์ก็จะกลายเป็นภาษามีการจัดระบบสระใหม่ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กระบวนการวิวัฒนาการของวรรณยุกต์

ภาษาว่าเป็นภาษามีลักษณะน้ำเสียง และยังไม่มีการวรรณยุกต์ ภาษาว่าจึงอยู่ในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงจากภาษาไม่มีวรรณยุกต์ไปสู่ภาษามีวรรณยุกต์ (ดูภาพที่ 1.1) ดังนั้นมีความเป็นไปได้ที่ภาษาว่าจะเปลี่ยนแปลงได้อีก คือ เปลี่ยนแปลงเป็นภาษามีการจัดระบบสระใหม่ หรือ เปลี่ยนแปลงเป็นภาษามีวรรณยุกต์ ภาษาละเวือจะเป็นภาษามีการจัดระบบสระใหม่ แม้ว่าภาษาละเวือจะได้เลือกเส้นทางที่ไม่เป็นภาษามีวรรณยุกต์ แต่ยังคงมีความเป็นไปได้ที่ภาษาละเวือจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นภาษามีวรรณยุกต์ในอนาคต ส่วนภาษาปลั่งเป็นภาษามีวรรณยุกต์ แต่ภาษาปลั่งเพิ่งพัฒนาเป็นภาษามีวรรณยุกต์ได้ไม่นาน เนื่องจากมีเพียง 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ วรรณยุกต์สูง และวรรณยุกต์ต่ำ จึงยังคงมีความเป็นไปได้ที่ภาษาปลั่งจะพัฒนาเสียงวรรณยุกต์เพิ่ม อย่างไรก็ตาม ทั้งสามภาษาก็อาจจะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเส้นทางกระบวนการวิวัฒนาการของวรรณยุกต์เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกด้วย

จากความเป็นไปได้ของกระบวนการวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาว่าอีกทั้งสามภาษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพิสูจน์ความเป็นไปได้ของกระบวนการวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ที่จะเกิดขึ้นกับทั้งสามภาษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกผู้บอกภาษาออกเป็น 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป และกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี เนื่องจากระดับเสียงของกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปีตามปกติจะสูงกว่าระดับเสียงของกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ค่าความถี่มูลฐานของสระในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปีจึงมีค่ามากกว่าของสระในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ดังนั้นแม้ว่าการหาค่าเฉลี่ยระหว่างทั้งสองกลุ่มสามารถทำได้ แต่ค่าเฉลี่ยที่ได้นั้นจะเป็นตัวแทนของกลุ่มที่ไม่ดีเพราะข้อมูลกระจายมากและไม่เกาะกลุ่มกัน เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงหาค่าเฉลี่ยของค่าความถี่มูลฐานแยกตามกลุ่มอายุของผู้บอกภาษา

เมื่อรวมประเด็นปัญหาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงเลือกพิสูจน์แนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ใน 4 ประเด็น คือ คุณสมบัติของเสียงสระ เสียงพยัญชนะต้น เสียงพยัญชนะท้าย และเสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายขนานหน้าหลัง เสียงสระที่มีลักษณะการเปล่งเสียงเหมือนกัน ซึ่งลักษณะเหล่านี้มีนักภาษาศาสตร์อ้างว่ามีอิทธิพลต่อระดับเสียงหรือค่าความถี่มูลฐาน (f_0) ของสระ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 วิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะต่างๆทางเสียงของพยางค์ที่มีต่อค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระในภาษาว่าอิก ได้แก่ คุณสมบัติของเสียงสระ เสียงพยัญชนะต้น เสียงพยัญชนะท้าย เสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายขนาดหน้าหลังเสียงสระที่มีลักษณะการเปล่งเสียงเหมือนกัน

1.2.2 ยืนยันหรือคัดค้านแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ โดยใช้ผลการวิเคราะห์ในข้อ 2.1

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 สระสูงมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระต่ำ

1.3.2 สระที่มีลักษณะน้ำเสียงก้องธรรมดามีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระที่มีลักษณะน้ำเสียงก้องต่ำทู่

1.3.3 ค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียงไม่แตกต่างจากค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

1.3.4 สระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นกักอิมโอะธนิตมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นกักอิมโอะสิถิล

1.3.5 สระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นกักและเสียงพยัญชนะต้นเสียดแทรกที่มีเสียงนาสิกนำมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นกักและเสียงพยัญชนะต้นเสียดแทรกธรรมดา

1.3.6 สระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นนาสิกอิมโอะมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นนาสิกที่มีการกักที่เส้นเสียงนำ และสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้นนาสิกอิมโอะ

1.3.7 สระที่มาข้างหน้าเสียงพยัญชนะท้ายเสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียงมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระที่มาข้างหน้าเสียงพยัญชนะท้ายเสียงกัก เสียงพยัญชนะท้ายเสียงเปิด² และเสียงพยัญชนะท้ายเสียงนาสิกตามลำดับ

1.3.8 สระที่อยู่ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายเสียดแทรกอิมโอะมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าสระที่อยู่ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายเสียงกักอิมโอะ และสระที่อยู่ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายเสียงนาสิกอิมโอะ ตามลำดับ

1.3.9 พฤติกรรมของค่าความถี่มูลฐานในข้อ 1-8 สามารถนำมาใช้ยืนยันหรือคัดค้านทฤษฎีวิวัฒนาการของวรรณยุกต์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถใช้ยืนยันและ/หรือคัดค้านแนวคิดทฤษฎีเรื่องกำเนิดและพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์

---

²วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้ศึกษาพยัญชนะท้ายเสียงเปิด จำเป็นต้องตัดออกไป เนื่องจากขณะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยพบว่าพยัญชนะท้ายเสียงเปิดมีคุณสมบัติเป็นเสียงคล้ายสระหรือกึ่งสระ (semivowels) แม้ว่าโดยหน้าที่จะเป็นพยัญชนะก็ตาม ด้วยเหตุนี้ อาจทำให้เกิดความไม่แม่นยำในการตัดแบ่งเสียง (segment) ระหว่างเสียงสระกับเสียงพยัญชนะท้ายเสียงเปิดได้

1.4.2 สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับระดับเสียงในภาษาว่า ภาษาละเวือะ ภาษาปลั่ง มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบฝึก เพื่อแก้ไขการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยให้กับคนว่า ละเวือะ และปลั่ง

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ภาษาว่าอีก ในงานวิจัยนี้หมายถึง ภาษาว่า ภาษาละเวือะ และภาษาปลั่ง (ดูบทที่ 3)

1.5.2 คุณสมบัติของเสียงสระ ได้แก่

1.5.2.1 ความสูงต่ำ (tongue height) ของสระ

ก. สระหน้า /i/ เปรียบเทียบกับ /e/

ข. สระกลาง /ɨ/ เปรียบเทียบกับ /a/

ค. สระหลัง /u/ เปรียบเทียบกับ /o/

1.5.2.2 ลักษณะน้ำเสียงของสระ ได้แก่ ลักษณะน้ำเสียงก้องธรรมดา (modal-voiced vowel) เปรียบเทียบกับลักษณะน้ำเสียงก้องต่ำหุ้ม (breathy-voiced vowel)

1.5.3 เสียงพยัญชนะต้น ได้แก่

1.5.3.1 พยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียง ได้แก่ /pl-/ , /pr-/ , /kl-/ , /kr-/ และพยัญชนะต้นเดี่ยว ได้แก่ /p-/ , /k-/

1.5.3.2 พยัญชนะต้นกักอิมะระชนิด ได้แก่ /ph-/ , /th-/ , /ch-/ , /kh-/ และพยัญชนะต้นกักอิมะระชนิด ได้แก่ /p-/ , /t-/ , /c-/ , /k-/

1.5.3.3 พยัญชนะต้นกักที่มีเสียงนาสิกนำและกักธรรมดา ได้แก่ ^mp-p-/ , ^mb-b-/ , ^tt-t-/ , ^cc-c-/ , ^kk-k-/ และพยัญชนะต้นเสียดแทรกที่มีเสียงนาสิกนำและเสียดแทรกธรรมดา ได้แก่ ^ss- และ /s-/

1.5.3.4 พยัญชนะต้นนาสิกอิมะระ /hn-/ นาสิกที่มีการกักที่เส้นเสียงนำ /ʔn-/ และนาสิกอิมะระ /n-/

1.5.4 เสียงพยัญชนะท้าย ได้แก่

1.5.4.1 พยัญชนะท้ายกัก เสียงพยัญชนะท้ายกักที่เส้นเสียง /-ʔ/

1.5.4.2 พยัญชนะท้ายนาสิก /-m/ , /-ŋ/ , /-ŋ/

1.5.4.3 พยัญชนะท้ายเสียดแทรกที่เส้นเสียง /-h/

1.5.5 เสียงพยัญชนะต้นและเสียงพยัญชนะท้ายขนานหน้าหลังเสียงสระที่มีลักษณะการเปล่งเสียงเหมือนกัน ได้แก่ เสียงกักอิมะระกับกักอิมะระ และ เสียงนาสิกอิมะระกับนาสิกอิมะระ และ เสียงเสียดแทรกอิมะระกับเสียดแทรกอิมะระ เช่น เปรียบเทียบค่าความถี่มูลฐานของ /o/ ในคำว่า /kɔk/ , /mɔŋ/ และ /sɔs/ ในภาษาละเวือะ

1.5.6 ผู้บอกภาษาของแต่ละภาษาพูดภาษาย่อยเดียวกัน ดังนี้

1.5.6.1 ภาษาว่า บ้านหนองเขียว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

1.5.6.2 ภาษาละเวือะ บ้านอมพาย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5.6.3 ภาษาปลั่ง บ้านห้วยน้ำขุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1.5.7 ผู้บอกภาษาจำนวน 6 คน ต่อ 1 ภาษา โดยแต่ละภาษาแบ่งเป็น 2 กลุ่มอายุ กลุ่มอายุละ 3 คน คือ กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป และ กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการหาค่าความถี่มูลฐานเฉลี่ย

1.6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยและสัญลักษณ์

1.6.1 *กำเนิดวรรณยุกต์ (tone birth หรือ tonogenesis)* กระบวนการเกิดเสียงวรรณยุกต์ที่เริ่มต้นจากภาษาดั้งเดิมเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ แต่ต่อมาเสียงพยัญชนะท้ายและพยัญชนะต้นที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้วรรณยุกต์ถือกำเนิดขึ้น เช่น ภาษาเวียดนาม เดิมเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ ต่อมาสัญลักษณ์ของเสียงพยัญชนะท้ายและพยัญชนะต้นเปลี่ยนแปลงไปทำให้ภาษาเวียดนามเปลี่ยนแปลงไปเป็นภาษามีวรรณยุกต์

1.6.2 *พัฒนาการของวรรณยุกต์ (tonal development)* กระบวนการเพิ่มหรือลดเสียงวรรณยุกต์ที่ภาษาดั้งเดิมเป็นภาษามีวรรณยุกต์ ต่อมามีการเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยเสียงของวรรณยุกต์ให้มากขึ้นหรือน้อยลง

1.6.3 *วิวัฒนาการของวรรณยุกต์ (tonal evolution)* กระบวนการเกิดเสียงวรรณยุกต์ในภาษาที่ไม่เคยมีเสียงวรรณยุกต์ในระบบมาก่อน วิวัฒนาการของวรรณยุกต์เป็นคำที่รวมความหมายกำเนิดวรรณยุกต์ และพัฒนาการของวรรณยุกต์ไว้ด้วยกัน

1.6.4 *ภาษามีลักษณะน้ำเสียง (register language)* หมายถึง ภาษาที่ลักษณะน้ำเสียงมีนัยสำคัญระดับสัทวิทยา โดยลักษณะน้ำเสียงสามารถใช้ในการจำแนกความหมายของคำได้ เช่น ภาษาว่า

tɨp 'ใหญ่' tɨp 'เครื่องดี'

1.6.5 *ภาษามีการจัดระบบสระใหม่ (restructured language)* หมายถึง ภาษาที่ผ่านกระบวนการจากภาษาไม่มีวรรณยุกต์และไม่มีลักษณะน้ำเสียง (ลักษณะดั้งเดิม) เป็นภาษามีลักษณะน้ำเสียง แต่แทนที่ภาษาจะกลายเป็นภาษามีวรรณยุกต์ กลับเลือกที่จะเป็นภาษามีการจัดระบบสระใหม่ หรือภาษาที่มีสระเป็นจำนวนมากและซับซ้อนในระบบสระ

1.6.6 *ภาษามีวรรณยุกต์ (tonal language)* หมายถึง ภาษาที่ระดับเสียงมีนัยสำคัญระดับสัทวิทยา โดยระดับเสียงสามารถใช้ในการจำแนกความหมายของคำได้ เช่น ภาษาไทย

maa³³ 'มา' maa³²⁴ 'หมา'

1.6.7 *คุณสมบัติของเสียงสระ (vowel quality)* หมายถึง คุณลักษณะเด่นทางสัทศาสตร์ของเสียงสระที่ทำให้ผู้ฟังจำแนกได้ว่าเป็นสระใด คุณลักษณะเด่นนี้เนื่องมาจากความสูงต่ำของลิ้น (สูง กลาง ต่ำ) ความหน้าหลังของลิ้น (หน้า กลาง หลัง) รูปปาก (ปากเหยียด ปากห่อ) และลักษณะน้ำเสียง (สระเสียงก้อง ธรรมดา สระเสียงก้องต่ำทุ้ม) ในวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาระดับเสียงธรรมชาติของสระสูงกับสระต่ำ

1.6.8 *ค่าความถี่มูลฐาน (fundamental frequency)* สัญลักษณ์ที่ใช้ f_0 หมายถึง อัตราการสั่นของเส้นเสียงต่อหนึ่งวินาที มีหน่วยเป็นเฮิรตซ์ (Hz)

³ การเขียนให้ลำดับอทิพของเสียงพยัญชนะท้ายอยู่ก่อนเสียงพยัญชนะต้น เนื่องจากวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนามเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ของเสียงพยัญชนะท้ายก่อนการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ของเสียงพยัญชนะต้น

1.6.9 *ค่าระยะเวลา (duration)* สัญลักษณ์ที่ใช้ คือ d หมายถึงค่าระยะเวลาดังแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดของการเปล่งเสียงสระ มีหน่วยเป็นมิลลิวินาที (msec)

1.6.10 *ระดับเสียงสูงต่ำ (pitch)* หมายถึง ความสูงต่ำ หรือ การขึ้นตกลักษณะต่างๆของเสียงที่ผู้ฟังได้ยินหรือรับรู้

1.6.11 *ความสูงต่ำของระดับเสียง (pitch height)* หมายถึง ระดับที่แตกต่างกันของเสียง ได้แก่ สูง กลางค่อนข้างสูง กลาง กลางค่อนข้างต่ำ และต่ำ

1.6.12 *ทิศทางการขึ้นตกลของระดับเสียง (pitch contour)* หมายถึง ลักษณะและทิศทางของระดับเสียง ซึ่งเปรียบเทียบได้จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดการออกเสียง ถ้าทิศทางของระดับเสียงไม่เปลี่ยนแปลง เรียกว่า ระดับเสียงคงที่ (static) แต่ถ้าทิศทางของระดับเสียงเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นขึ้น ตก หรือลักษณะอื่นๆ เรียกว่า ระดับเสียงมีพลวัต (dynamic)

1.6.13 *วรรณยุกต์ ระดับเสียงสูงต่ำที่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์* คือ ทำให้คำมีความหมายต่างกัน

1.6.14 ในด้านกลศาสตร์ ศัพท์ที่ใช้อธิบายความแตกต่างระหว่างค่าความถี่มูลฐาน คือ มากกว่าหรือน้อยกว่า และ เพิ่มขึ้นหรือลดลง ส่วนในด้านโสตศาสตร์ ศัพท์ที่ใช้อธิบายความแตกต่างระหว่างระดับเสียง คือ สูงกว่าหรือต่ำกว่า และ ระดับขึ้นหรือตก เช่น

เมื่อวัดค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /b-/ พบว่า ค่าความถี่มูลฐานของสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้น /p-/ มีค่ามากกว่าที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้น /b-/ อีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า ระดับเสียงของสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้น /p-/ สูงกว่าระดับเสียงของสระที่ตามหลังเสียงพยัญชนะต้น /b-/

1.6.15 *คำตัวอย่าง* หมายถึง คำที่นำมาสร้างรายการคำเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

1.6.16 *คำทดสอบ (test tokens)* หมายถึง คำตัวอย่างที่ใช้สำหรับบันทึกเสียงผู้บอกภาษา เพื่อวัดค่าทางกลศาสตร์ คำตัวอย่าง 1 คำ เช่น ka? 'ปลา' เมื่อบันทึกเสียง 3 ครั้งจะถือว่าเป็น 3 คำทดสอบ

1.6.17 / ... / หมายถึง เสียงในระดับสัทวิทยา

1.6.18 > หมายถึง กลายเป็น หรือ เปลี่ยนแปลงเป็น

1.6.19 * หมายถึง ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือ $p < .05$

1.6.20 *ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ* หมายถึง ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าความถี่มูลฐานของบริบททางเสียงที่นำมาเปรียบเทียบกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือ $p < 0.05$

1.6.21 *ความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญ* หมายถึง ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าความถี่มูลฐานของบริบททางเสียงที่นำมาเปรียบเทียบกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือ $p < 0.05$

1.6.22 Δf_0 หมายถึง ความแตกต่างระหว่างค่าความถี่มูลฐานของสระในสองบริบท

1.6.23 กลุ่มอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป แทนด้วยสัญลักษณ์ 60+

กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี แทนด้วยสัญลักษณ์ 20-